

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **S. K.**, bývajúcej v B., zastúpenej JUDr. L. S., advokátom v B., proti žalovaným **1/ J. K.**, bývajúcemu v B., **2/ Z. K.**, bývajúcej v B., **3/ A. C.**, bývajúcej v B., **o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy a iné, a o náhrade trov konania**, vedenej na Okresnom súde v Topoľčanoch pod sp. zn. 5 C 284/2007, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 12. mája 2009 sp. zn. 6 Co 70/2009 a o dovolaní žalobkyne proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre z 30. novembra 2009 sp. zn. 6 Co 243/2009, takto

r o z h o d o l :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Nitre z 12. mája 2009 sp. zn. 6 Co 70/2009 v časti, ktorou zmenil rozsudok prvostupňového súdu tak, že žalobu zamietol a uznesenie Krajského súdu v Nitre z 30. novembra 2009 sp. zn. 6 Co 243/2009 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Topoľčany rozsudkom z 4. februára 2009 č.k. 5 C 284/2007-157 určil, že kúpna zmluva uzatvorená 11. novembra 1998 medzi žalovanou 3/ ako predávajúcou a žalovanými 1/, 2/ ako kupujúcimi, predmetom ktorej bol prevod nehnuteľností zapísaných na LV č. X. Správy katastra T., pre Obec B., k. ú. B. je neplatná. Určil, že žalobkyňa je v X. spoluvlastníčkou nehnuteľností zapísaných na LV č. X. Správy katastra T., pre k. ú. B., obec B., okres T., a to parc. č. X.-záhrada vo výmere X. m², parc. č. X.- zastavané plochy a nádvoria vo výmere X. m², parc. č. X.-zastavané plochy a nádvoria vo výmere X. m², parc. č. X.-zastavané plochy a nádvoria vo výmere X. m², parc. č. X.-záhrada vo výmere X. m², dom súpisné číslo X., postavený na parc. č. X.. Vo zvyšku návrh, pokiaľ išlo o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti v k. ú. B. – dom s. č. X. postavený na parc. č. X.-zast. plochy a nádvoria vo výmere X. m² zamietol. Zároveň určil, že osvedčenie vyhlásenia

žalovanej 3/ o vydržaní vlastníckeho práva v X. k nehnuteľnostiam v k. ú. B., zapísaných na LV č. X. Správy katastra T., pre k. ú. B., obec B., okres T., a to parc. č. X.-záhrada vo výmere X. m², parc. č. X.-zastavané plochy vo výmere X. m², parc. č. X.-zastavané plochy a nádvoria vo výmere X. m², parc. č. X.-zastavané plochy a nádvoria vo výmere X. m², parc. č. X.-záhrada vo výmere X. m², ktoré je spísané vo forme Notárskej zápisnice N. napísanej 28. septembra 1998 v Notárskej kancelárii v T. pred notárkou JUDr. V. R. je právne neúčinné a nezakladá vlastnícke právo k uvedeným nehnuteľnostiam. Žalovanej 3/ uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni náhradu trov konania v sume 761,43 € do rúk právneho zástupcu žalobkyne JUDr. L. S. a povinnosť zaplatiť súdny poplatok v sume 298,50 € do účtárne súdu, všetko do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Na základe vykonaného dokazovania súd dospel k záveru, že žalobkyňa v konaní preukázala naliehavý právny záujem na určení akého sa domáhala, keďže žalovaní 1/, 2/ sú zapísaní ako bezpodieloví spoluvlastníci nehnuteľností na LV č. X., k. ú. B.. Bez tohto určenia je jej vlastníctvo ohrozené a nemôže dať do súladu skutočný vlastnícky stav so zapísaným vlastníckym stavom. Bolo preukázané, že pani V. C. užívala predmetné nehnuteľnosti do svojej smrti. Zanechala závet, na základe ktorého dedičským rozhodnutím z 25. októbra 1976 č.k. D 1113/76-10 ŠN v T. zdedila nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom sporu M. S.. Po jej smrti zdedil nehnuteľnosti otec žalobkyne (dedičské rozhodnutie z 17. septembra 1984 č.k. D 1261/84-12). Darovacou zmluvou z 5. mája 1986 registrovanou Štátnym notárstvom v T. 29. októbra 1986 pod č. R. daroval Dr. S. S. žalobkyni (svojej dcére) spoluvlastnícky podiel X. z nehnuteľností zapísaných na LV č. X. pre k. ú. B., ako aj na nehnuteľnosť – dom s. č. X. postavený na parc. č. X.-zast. plochy a nádvoria vo výmere X. m². Spoluvlastníctvo žalobkyne bolo v evidencii nehnuteľností riadne zapísané. Žalovaná 3/ bola zapísaná ako výlučná vlastníčka nehnuteľností nachádzajúcich sa v k. ú. B. zapísaných na LV č. X. na základe notárskej zápisnice z 28. septembra 1998 N. spísanej v Notárskej kancelárii v T., pred notárkou JUDr. V. R.. V čase vydania osvedčenia o vydržaní, podľa potvrdenia obce B., dom s. č. X. na parc. č. X. bol už zbúraný. Žalovaní 1/ a 2/ sú na základe kúpnej zmluvy z 11. novembra 1998 uzavretej so žalovanou 3/ vedení ako bezpodieloví spoluvlastníci sporných nehnuteľností. Títo však nemohli so žalovanou 3/ uzavrieť platne kúpnu zmluvu. Ďalej súd uviedol, že neboli splnené zákonné predpoklady vydržania sporných nehnuteľností v prospech žalovanej 3/, resp. základná podmienka – dobromyseľnosť. Žalovaná 3/ sa nikdy nestala výlučnou vlastníčkou predmetných nehnuteľností a nestala sa ani dobromyseľnou držiteľkou, lebo si bola vedomá, že nie je jedinou vlastníčkou

nehnutelností. Žalobkyňa teda v konaní preukázala, že sa stala spoluvlastníčkou sporných nehnuteľností v podiele X. na základe darovacej zmluvy z 5. mája 1986 registrovanou Štátnym notárstvom v T. pod R.. Súd preto jej žalobe vyhovel. Zamietol ju len v časti o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti v k. ú. B. – dom s. č. X. postavený na parc. č. X.-zastavané plochy a nádvoria vo výmere X. m², pretože v čase vydania osvedčenia o vydržaní bol už dom zbúraný. Táto nehnuteľnosť nebola ani predmetom vyhlásenia o vydržaní. O trovách konania rozhodol súd podľa § 142 ods. 3 a § 147 ods. 1 O.s.p. a o súdnom poplatku podľa položky 1 písm. b/ Sadzobníka súdnych poplatkov (príloha zákona č. 71/1992 Zb.).

Krajský súd v Nitre na odvolanie žalovaných 1/, 2/ rozsudkom z 12. mája 2009 sp. zn. 6 Co 70/2009 zmenil prvostupňový rozsudok v napadnutej vyhovujúcej časti týkajúcej sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy a určenia neúčinnosti osvedčenia vyhlásenia A. C. o vydržaní vlastníckeho práva tak, že žalobu zamietol. V časti trov konania účastníkov a v časti zaplataenia súdneho poplatku rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že v danom prípade sa žalobkyňa domáhala určenia neplatnosti kúpnej zmluvy a zároveň určenia vlastníckeho práva v podiele X. k sporným nehnuteľnostiam. Je nesporné, že na určenie vlastníckeho práva preukázala naliehavý právny záujem, pretože určením spoluvlastníctva k nehnuteľnosti sa odstráni stav jej neistoty. Avšak, čo sa týka určenia neplatnosti kúpnej zmluvy, žalobkyňa v tomto prípade naliehavý právny záujem nepreukázala, pretože vyriešenie tejto otázky neznamena úplne vyriešenie obsahu spornosti daného právneho vzťahu. Tým, že by súd vyhlásil kúpnu zmluvu za neplatnú sa právne postavenie žalobkyne nezmení. Súd prvého stupňa mal neplatnosť kúpnej zmluvy posudzovať len ako predbežnú otázku. Nebolo potrebné, aby o nej rozhodoval určujúcim výrokom. Z takéhoto negatívneho určenia nevyplýva jasne a jednoznačne, že žalobkyňa by bola vlastníčkou nehnuteľností, preto na takomto určení nemôže mať naliehavý právny záujem. Z tých istých dôvodov nepreukázala naliehavý právny záujem ani na určení neúčinnosti osvedčenia o vydržaní vlastníckeho práva. Ďalej odvolací súd uviedol, že Občiansky zákonník nepozná pojem určenia neúčinnosti osvedčenia o vydržaní, ktoré bolo spísané formou notárskej zápisnice. Neúčinnosť právneho úkonu upravuje § 40a a nasl. Občianskeho zákonníka. Osvedčenie, ktoré bolo spísané formou notárskej zápisnice nie je možné považovať za právny úkon. Rozsudok súdu prvého stupňa v časti náhrady trov konania a zaplataenia súdneho poplatku zrušil podľa § 221 ods. 1 písm. a/ O.s.p. z dôvodu, že doposiaľ

súdom prvého stupňa nebolo rozhodnuté o trovách konania žalovaných 1/ a 2/.

Okresný súd Topoľčany uznesením z 13. júla 2009 č.k. 5 C 284/2007-217 vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania pred súdom prvého stupňa. Žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť žalovaným 1/ a 2/ náhradu trov odvolacieho konania v sume 340,21 € právnomu zástupcovi žalovaných 1/, 2/ do 3 dní od právoplatnosti uznesenia. Žalovanej 3/ náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Žalovanej 3/ uložil povinnosť zaplatiť do uctárne súdu súdny poplatok 99,50 € do 3 dní od právoplatnosti uznesenia.

Krajský súd v Nitre na odvolanie žalovaných 1/, 2/ uznesením z 30. novembra 2009 sp. zn. 6 Co 243/2009 zmenil v napadnutej časti týkajúcej sa náhrady trov odvolacieho konania uznesenie prvostupňového súdu tak, že žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť žalovaným 1/, 2/ náhradu trov odvolacieho konania v sume 457,17 € Advokátskej kancelárii JUDr. S. do troch dní od právoplatnosti uznesenia. Zároveň vyslovil, že žiadny z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania.

Podaním z 22. júla 2009 (č.l. 226 a nasl. spisu) podala žalobkyňa proti rozsudku odvolacieho súdu dovolanie. Navrhla, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Jeho prípustnosť vyvodzovala z § 238 ods. 1 O.s.p., § 237 písm. f/ O.s.p. a jeho dôvodnosť z § 241 ods. 2 písm. a/, c/ O.s.p. Dovolateľka uviedla, že súd sa neriadil § 39, § 123, § 124, § 132, § 136, § 140 Občianskeho zákonníka a § 1, § 3, § 132, § 133, § 134, § 157 ods. 2 O.s.p. Uviedla, že postupom odvolacieho súdu jej bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Túto vadu videla v nedostatočnom odôvodnení rozhodnutia. Mala za to, že v konaní svoj naliehavý právny záujem na požadovanom určení preukázala. Poukázala na to, že odvolaciemu súdu unikla argumentácia žalobkyne o porušení jej predkupného práva zo strany žalovanej 3/. Podľa jej názoru sa dovolací súd dostatočne nevysporiadal ani s otázkou samotného osvedčenia ako titulu pre zápis vlastníckeho práva žalovanej 3/ do katastra nehnuteľností. Osoba spochybňujúca oprávnenosť takého osvedčenia, ak preukáže naliehavý právny záujem, že podmienky pre jeho vydanie splnené neboli, môže sa domáhať na súde, aby vyslovil, že toto osvedčenie je právne neúčinné (bez časového obmedzenia).

Podaním z 2. februára 2010 (č.l. 280 a nasl. spisu) podala žalobkyňa proti uzneseniu

odvolacieho súdu dovolanie. Navrhla, aby dovolací súd uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Jeho prípustnosť vyvodzovala z § 239 ods. 1 O.s.p. a jeho dôvodnosť z § 241 ods. 2 písm. a/, c/ O.s.p. Dovolateľka uviedla, že súd sa neriadil § 1, § 3, § 132, § 133, § 134, § 142, § 150, § 151, § 157 ods. 2 O.s.p., § 167 O.s.p. Predmetom konania je určenie vlastníctva, resp. spoluvlastníctva, ktorého bola žalobkyňa zbavená administratívnym rozhodnutím. Aj keď odvolací súd opiera svoje rozhodnutie o trovách konania o ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p., treba jednoznačne konštatovať, že aplikácia uvedeného ustanovenia procesného predpisu civilného práva je typická pre sporové konania. Súd sa evidentne stotožnil s fikciou plného úspechu žalovaných 1/, 2/ v konaní. Takýto stav je nezohľadnením charakteru konania. Podotkla, že výrok rozhodnutia nekorešponduje s jeho odôvodnením.

Žalovaní 1/, 2/, 3/ sa k dovolaniu žalobkyne nevyjadřili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal najskôr rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že ho treba zrušiť (a preto je potrebné zrušiť aj súvisiace uznesenie o trovách konania bez ohľadu na podané dovolanie proti tomuto uzneseniu).

V zmysle ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa. Dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.).

V zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a) v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b) konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c) rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok

nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzujú len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť skúmať, či napadnutý rozsudok nebol vydaný v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v ustanovení § 237 O.s.p. (§ 242 ods. 1 O.s.p.) neobmedzil sa dovolací súd len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O.s.p., ale sa ďalej zaoberal aj otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p. V zmysle § 237 je dovolanie prípustné (teda aj dôvodné) proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c) účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f) účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g) rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Dovolateľka vady v zmysle § 237 písm. a/ až e/, g/ O.s.p. nenamietala a tieto vady nevyšli najavo ani v dovolacom konaní.

Dovolateľka vo svojom dovolaní vo veci samej namietala vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., ktorú videla v nedostatočnom odôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu.

Vady konania vymedzené v zhora citovaných častiach ustanovenia § 237 O.s.p. sú porušením základného práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces, toto právo zaručujú v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky okrem zákonov aj čl. 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9. decembra 1994, séria A č. 303-A), Komisie (napr. stanovisko vo veci E.R.T. c/a Španielsko z roku 1993, sťažnosť č. 18390/91) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (nález z 12. mája 2004 sp.zn. I. ÚS 226/03) treba za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

Pretože povinnosť súdu riadne odôvodniť rozhodnutie je odrazom práva účastníka na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktoré sa vyporiada i so špecifickými námietkami účastníka; porušením uvedeného práva účastníka na jednej strane a povinnosti súdu na druhej strane sa účastníkovi konania (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite, skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu (v rovine polemiky i s jeho dôvodmi) v rámci využitia prípadne riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov.

Ak potom nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. a zároveň aj dôvodnosť podaného dovolania.

V prejednávanej veci okresný súd určil, že kúpna zmluva uzatvorená 11. novembra 1998 medzi žalovanou 3/ ako predávajúcou a žalovanými 1/, 2/ ako kupujúcimi, predmetom ktorej bol prevod nehnuteľností zapísaných na LV č. X. pre k. ú. B. je neplatná. Zároveň určil, že žalobkyňa je v X. spoluvlastníčkou nehnuteľností zapísaných na liste LV č. X. Správy katastra T., pre k. ú. B. a určil, že osvedčenie vyhlásenia žalovanej 3/ o vydržaní vlastníckeho práva v X. k nehnuteľnostiam v k. ú. B., zapísaných na LV č. X. pre k. ú. B., ktoré je spísané vo forme Notárskej zápisnice z 28. septembra 1998 N. pred notárkou JUDr. V. R. je právne neúčinné. Z odôvodnenia rozsudku okresného súdu vyplýva, že žalobkyňa preukázala naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Krajský súd zmenil rozhodnutie okresného súdu v napadnutej časti (neplatnosť kúpnej zmluvy a neúčinnosť osvedčenia) tak, že žalobu zamietol. Na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k záveru, že žalobkyňa nepreukázala naliehavý právny záujem na požadovanom určení pokiaľ išlo o napadnuté výroky.

Podľa § 80 O.s.p. návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo najmä a) o osobnom stave (o rozvoze, o neplatnosti manželstva, o určení, či tu manželstvo je alebo nie je, o určení rodičovstva, o osvojení, o spôsobilosti na právne úkony, o vyhlásení za mŕtveho); b) o splnení povinnosti, ktorá vyplýva zo zákona, z právneho vzťahu alebo z porušenia práva; c) o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

Právny záujem, ktorý je podmienkou prípustnosti určovacej žaloby (§ 80 písm. c/ O.s.p.), musí byť naliehavý v tom zmysle, že žalobca v danom právnom vzťahu môže navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov. Naliehavý právny záujem sa viaže na konkrétny určovací petit (to, čoho sa žalobca v konaní domáha) a súvisí s vyriešením otázky, či sa žalobou s daným petitom môže dosiahnuť odstránenie spornosti žalobcovho práva alebo neistoty v jeho právnom vzťahu. Záver súdu o (ne)existencii naliehavého právneho záujmu žalobcu/žalobkyne predpokladá posúdenie, či podaná určovacia žaloba je vhodným (správne zvoleným) procesne prípustným nástrojom ochrany jeho práva a či snáď spornosť neodstraňuje a len zbytočne vyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné konanie. Určovacia žaloba nie je spravidla opodstatnená vtedy, ak vyriešenie určitej otázky neznamená úplné vyriešenie obsahu spornosti daného právneho vzťahu alebo práva, alebo ak požadované určenie má povahu (len) predbežnej otázky vo vzťahu k posúdeniu, či tu je (nie je) právny vzťah alebo právo.

Odvolací súd síce konštatoval, že na požadovanom určení (neplatnosť kúpnej zmluvy a neúčinnosť osvedčenia) nie je naliehavý právny záujem a táto otázka mala byť riešená v konaní pred súdom prvého stupňa ako otázka predbežná, ďalej však k veci nič podrobnejšie neuviedol. Odvolací súd teda nevyjadril svoj názor na riešenie týchto otázok ako otázok predbežných, najmä pokiaľ ide o neplatnosť kúpnej zmluvy (či okresný súd správne konštatoval neplatnosť zmluvy, hoci tak učinil dokonca vo výroku rozhodnutia).

Pri zmene rozhodnutia podľa § 220 O.s.p. odvolací súd nahrádza svojím rozhodnutím rozhodnutie súdu prvého stupňa (príp. jeho časť), preto jeho rozhodnutie musí obsahovať úplné a výstižné odôvodnenie. V súlade s § 157 ods. 2 O.s.p. musí odvolací súd podať výklad opodstatnenosti, pravdivosti, zákonnosti a spravodlivosti výroku rozsudku. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa musí vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil zistený skutkový stav. Takéto

odôvodnenie právnych záverov je osobitne nevyhnutné vtedy, keď odvolací súd mení rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 220 O.s.p. z dôvodu, že nepovažuje za správne právne posúdenie veci súdom prvého stupňa. Úvaha súdu o (ne)existencii naliehavého záujmu žalobkyne na požadovanom určení v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. musí vždy spočívať na zohľadnení všetkých individuálnych okolností toho – ktorého prípadu (porovnaj napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. apríla 2009 sp. zn. 3 Cdo 224/2008).

Rozhodnutie odvolacieho súdu neobsahuje ani vysporiadanie sa s tvrdením žalobkyne o porušení jej predkupného práva. Toto porušenie namietala vo vyjadrení k odvolaniu ako aj na pojednávaní pred odvolacím súdom. Dovolaciemu súdu ďalej nie je zrejmé, či odvolací súd vo vzťahu k výroku o určenie neplatnosti, neúčinnosti osvedčenia o vydržaní zmenil rozhodnutie prvostupňového súdu a návrh zamietol z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu (§ 80 písm. c/ O.s.p.) na požadovanom určení alebo z dôvodu, že zastáva názor, že takéhoto určenia sa nemožno domáhať, pretože sa nejedná o právny úkon. V tomto druhom prípade by potom išlo o určovaciu žalobu v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. a naliehavý právny záujem by nebolo potrebné preukazovať (porovnaj napr. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. decembra 2009 sp. zn. 4 M Cdo 24/2008). Na jednej strane odvolací súd vo svojom rozhodnutí v tejto časti uvádza, že nie je daný naliehavý právny záujem a následne uvádza, že osvedčenie o vydržaní (omylom uvedené vyhlásenie o osvedčení) v žiadnom prípade nie je právnym úkonom. Rozhodnutie preto považuje dovolací súd v tejto časti za nepreskúmateľné.

Dovolací súd ďalej poukazuje na to, že v danej veci odvolací súd na prejednanie odvolania nariadil pojednávanie 12. mája 2009. V predvolaní na pojednávanie uviedol, že sa nariaďuje výsluch účastníkov konania podľa § 131 O.s.p. Odvolací súd na pojednávaní vypočul účastníkov konania, resp. ich právnych zástupcov. Účastníkov konania poučil podľa § 131 O.s.p. (zrejme omylom uvedený § 130 O.s.p.). Tu je potrebné konštatovať, že jeho postup však nebol v súlade s príslušnými ustanoveniami O.s.p.

Pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa (§ 211 ods. 2 O.s.p.).

Keďže odvolací súd vykonával dokazovanie (resp. ho dopĺňal), mal účastníkov konania poučiť aj v zmysle § 120 ods. 4 O.s.p. Zo spisu je zrejmé, že odvolací súd si túto poučovaciu povinnosť nesplnil. V občianskom súdnom konaní má účastník konania procesné oprávnenie vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali (§ 123 O.s.p.). Právo účastníkov vyjadriť sa k vykonaným dôkazom sa v konaní realizuje tak, že predseda senátu spravidla bezprostredne po vykonaní každého dôkazu umožní účastníkovi, aby sa k nemu vyjadril a aby uviedol všetko, čo pri hodnotení vykonaného dôkazu považuje za významné. Vyjadrenie k vykonanému dôkazu je jedným z podkladov, na základe ktorých súd pri rozhodovaní vo veci samej hodnotí dôkazy. Procesnú možnosť účastníka vyjadriť sa k vykonanému dôkazu musí súd vytvoriť účastníkovi v rámci dokazovania. Zo zápisnice z pojednávania pred odvolacím súdom v danej veci nevyplýva, že by súd na pojednávaní po vykonaní dokazovania vytvoril žalobkyni procesnú možnosť vyjadriť sa k dôkazom, ktoré boli vykonané na odvolacom pojednávaní. Na základe toho dospel dovolací súd k záveru, že postupom odvolacieho súdu bola žalobkyni aj z tohto dôvodu odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Účastník občianskeho súdneho konania má tiež právo zhrnúť na záver pojednávania svoje návrhy a vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci (§ 118 ods. 4 O.s.p.). V rámci toho sa môže napríklad vyjadriť, z akých skutkových záverov by mal súd vychádzať, alebo ako by mal súd vec posúdiť po právnej stránke. Ide o neodňateľné právo účastníka a ak mu ho súd odoprie, odníme mu možnosť konať pred súdom a realizovať procesné práva účastníka konania (viď tiež rozhodnutie publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 49/1998). Obsah vyššie uvedenej zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom svedčí o tom, že odvolací súd v danej veci nevytvoril žalobkyni procesnú možnosť vyjadriť sa v zmysle § 118 ods. 4 O.s.p. Pre úplnosť dovolací súd dodáva, že odvolací súd pochybil aj v tom, že dokazovanie uznesením nevyhlásil za skončené.

Uvedené skutočnosti, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne. Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, nezaoberal sa dovolací súd ďalšími námietkami uvedenými v dovolaní vo veci samej. Pretože sa zrušilo rozhodnutie vo veci samej, bolo potrebné zrušiť

aj súvisiace rozhodnutie o trovách konania, ktoré bolo tiež napadnuté dovolaním. Pretože uznesenie napadnuté dovolaním bolo treba na základe uvedeného zrušiť, nezaoberal sa dovolací súd námietkami uvedenými v dovolaní voči tomuto uzneseniu (§ 237 O.s.p.).

Vychádzajúc z uvedeného Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu v časti, ktorou zmenil rozsudok prvostupňového súdu tak, že žalobu zamietol, zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.). Zároveň zrušil aj súvisiace uznesenie odvolacieho súdu o trovách konania.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 19. júla 2011

JUDr. Martin Vladik, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová